

FUAD KÖPRÜLÜ:

**KATKISI / KATKILARI / ÖNEMİ / METODU / ÇALIŞMA SİSTEMİ / HİZMETLERİ / FAYDALARI /
YARARLILIKLARI / YETİŞTİRDİKLERİ (1)**

Bülent Ağaoğlu

İstanbul, 01.2017

“Fuad Köprülü’nün çok cepheli zengin şahsiyetini kuşatacak çapta müstakil bir monografi henüz yazılamamıştır. İlmî olmak yerine sırf ideolojik yönden Köprülü’nün tarihçiliğine bakmak isteyen A. Cerrahoğlu’nunki bir tarafa bırakılırsa biri yine hacimce çok ufak olmak üzere ortada şu üç eser vardır: 1. Ali Galip Erdican, Mehmet Fuat Köprülü, A Study of His Contribution to Cultural Reform in Modern Turkey (Hartford / Connecticut-İstanbul 1974, 63 sayfa). Köprülü’nün hayatı hakkında kısa bir giriş mahiyetinde olan ilk bölümden sonra ikinci bölümünde Türkiye’de girişilmiş dinî reform hareketlerinde Köprülü’nün yeri, üçüncü bölümde dil ve eğitim reformları içindeki durumu, kendisiyle yeni kurulan ilâhiyat fakülteleri arasındaki hususlar ele alınmıştır. 2. George T. Park, The Life and Writings of Mehmed Fuad Köprülü: The Intellectual and Turkish Modernization (Baltimore 1975). Amerika Birleşik Devletleri Johns Hopkins Üniversitesi’nde 1972’de doktora tezi olarak hazırlanan çalışma şimdiye kadar Köprülü üzerinde yapılmış en hacimli monografidir (432 sayfa). Köprülü’nün şahsiyetini tarihçi ve Türkolog olmaktan çok Türkiye’nin modernleşmesindeki rolü bakımından değerlendiren tezin geniş bibliyografyasına, onun dağınık yazılarını görme gayretine rağmen bunun dışında bekleneni verdiği söylenemez. Derin tahlillere gitmeyen, lüzumsuz bahislerin şişkinlik verdiği monografi hüsnüniyetle yürütülmüş iyi bir derlemedir (eserin kısa bir tanıtma ve tahlili için bk. Orhan F. Köprülü, “Köprülü Hakkında İhmal Edilemeyecek Bir Eser”, TK, XV, nr. 176, Haziran 1977, s. 507-510). 3. Halil Berktaş, Cumhuriyet İdeolojisi ve Fuat Köprülü (İstanbul 1983). İsmi sınırladığı açıdan Fuad Köprülü’ye bir bakış getirmeye çalışan, içinde birtakım ideolojik zorlamaların yer aldığı bir çalışmadır.” Kaynak: (481. Sayfa): <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c28/c280278.pdf>

“Köprülü’nün burada kaydedilemeyen 1000’i aşkın ilmî makale ve monografisi, yayınları hakkında tertiplenmiş bibliyografyalarda görülebilir. Günümüze kadar bu konuda ortaya konulan ve kronoloji itibarıyla birbirini kısmen tamamlayan bibliyografya çalışmaları şunlardır: Şerif Hulûsi Sayman, O. Prof. Dr. Fuad Köprülü’nün Yazıları İçin Bir Bibliyografya 1913-1934 (İstanbul 1935); ve O. Prof. Dr. Fuad Köprülü’nün Yazıları İçin Bibliyografya 1912-1940 (İstanbul 1940); S. N. Özerdim, “Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü Bibliyografyası”, Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar I (Ankara 1950, s. 159-248); Osman Turan, “Fuad Köprülü’nün İlmî Neşriyatı”, Fuad Köprülü Armağanı (İstanbul 1953, s. XXVI-L); S. N. Özerdim, “Bibliyografya: F. Köprülü’nün Yazılarına Ek”, TTK Belleten (nr. 120, Ekim 1966, s. 661-665); Fevziye Abdullah Tansel, “Profesör Fuad Köprülü İçin Basılmış Bibliyografyalar” (TK, VI, nr. 68, Haziran 1968, s. 543-556); Orhan F. Köprülü, “Profesör Fuad Köprülü İçin Yazılmış Bibliyografyalar ve Bunlara İlâveler” (a.g.e., VIII, nr. 70, Temmuz 1970, s. 616-620); a.mlf., “Köprülü Bibliyografyasında Yeni Gelişmeler” (a.g.e., XIV, nr. 157, Kasım 1975, s. 50-55).” (Kaynak: 485. Sayfa: <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c28/c280278.pdf>)

“İlk büyük yapıtı olan Türk Edebiyatı’nda İlk Mutasavvıflar kitabını yayımlandı. 1923’te Edebiyat Fakültesi dekanı oldu, "Türkiye Tarihi" adlı kitabını çıkardı. 1925’te Türkiyat Mecmuası’nı çıkarmaya başladı, **ünü giderek dünyaya yayıldı, birçok uluslararası kongreye Türkiye temsilcisi olarak katıldı.** 1928’de Türk Tarih Encümeni Başkanlığına seçildi. 1931’de Türk Hukuk Tarihi Mecmuası’nı çıkarmaya başladı; 1932-1934 arasında Divan Edebiyatı Antolojisi’ni çıkardı. 1933’te ordinaryüs profesör oldu, İstanbul Üniversitesi’nde birkaç kez dekanlık yaptı. **1934’te siyasete atılarak Kars milletvekili oldu.** 1936-1941 arasında Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’yle Siyasal Bilgiler Okulu’nda ders verdi. 1935’te, **Paris’te Türk Tetkikleri Merkezi’nde verdiği konferansların toplamı olan Les Origines de L’Empire**

Otoman (Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu) adlı kitabı yayımlandı ve büyük yankı uyandırdı. Heidelberg ve Atina Üniversiteleri ile Sorbonne Koleji'nce onursal doktorluk sanı verilen, bilim kuruluşlarınca onur üyeliğine seçilen Köprülü 1941'den sonra İslam Ansiklopedisi'nin yayımına katıldı. V.(Ara Seçim), VI., VII. Dönem Kars, VIII., IX., X. Dönem İstanbul milletvekilliğine, hem de İstanbul ve Ankara üniversitelerindeki görevlerine devam etti.

Celâl Bayar, Adnan Menderes ve Refik Koraltan ile Demokrat Parti'yi kurdu. Demokrat Parti 14 Mayıs 1950 seçimlerini kazanıp iktidara gelince, dışişleri bakanı oldu. 1956'ya kadar sürdürdüğü bu görevi sırasında Türkiye'nin NATO'ya girişinde etkin rol oynadı. 5 Temmuz 1957'de "kurduğu partiyi tanıyamadığını" söyleyerek Demokrat Partiden resmen istifa etti ve aynı yıl Hürriyet Partisi ne girdi. **Asıl yararlı çalışmalarını Türk Edebiyatı ve Türk Halk Edebiyatı araştırmaları oluşturur. Çok verimli bir araştırmacı olan Köprülü, ardında 1500'ü aşkın kitap ve makale bırakmıştır."**
https://tr.wikipedia.org/wiki/Mehmet_Fuad_K%C3%B6pr%C3%BCl%C3%BC

"Bilime yaptığı katkılar nedeniyle 1937 yılında Atina Üniversitesi (Yunanistan), 1939 yılında ise Sorbonne Üniversitesi tarafından fahrî doktorluk unvanı verildi."
<http://www.tariharastirmalari.com/fuadkopru.html>

"Ekseri çalışmaları tarih alanında olmakla birlikte **en hafif tabiriyle bir sosyal bilimler dehası olan Mehmet Fuat Köprülü, Türk folkloru ve halk edebiyatı alanında, disiplinler arası sosyal bilimler idrak ve icrası ile birçok önemli çalışmaya imza atmıştır.** Yaşadığı devrin her türlü kaynak ve imkânına sahip olması kendisinin en büyük şansı olmuş ve bu şans ortaya **birçoğu hâlen daha aşılamamış abidevî eserler çıkarmıştır.** M. F. Köprülü'nün halk edebiyatı çalışmalarından önce bu alana olan algısını ve bakış açısını iki dönemde irdelemek mümkündür. İlkinde, âlim bu sahaya eleştirel ve kısmen önyargılı durmuş akabinde devrin şartları da göz önünde tutulacak olunursa halk edebiyatına ve bu edebiyatın teorik olarak işlendiği halk bilimine yakın durmuştur. M.F. Köprülü, halk edebiyatı sahasında yer alan söze ve anlatıya dayalı neredeyse tüm türler üzerinde çalışmalarda bulunmuş **ancak bunu yaparken kuru bir metin neşrinden uzak durarak onları tarih, sosyoloji, iktisat, siyaset zeminlerinde anlamaya ve değerlendirmeye gayret etmiştir.** Bu çalışmada M.F. Köprülü'nün halk edebiyatına bakışı dönemsel olarak ele alındıktan sonra halk edebiyatı devir ve türleri kronolojik sıra ve izahatla verilmeye çalışılacak, son olarak ise araştırmacının anlayış ve uygulama temelinde halk bilimi algısı değerlendirilecektir" http://tdid.ege.edu.tr/files/dergi_13/12.pdf

"Köprülü'nün din tarihi hakkındaki mühim eseri, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar adlı çalışma Türk Kültür tarihine de ışık tutmaktadır. Bu başyapıt hakkında Fransız oryantalisti Cl. Huart'ın şöyle bir değerlendirmesi vardır: "Garbî Avrupa üniversitelerinde öğretilen tarihî ve edebî intikadın en sıkı usûllerinin burada tatbik edildiğini hayranlıkla görüyoruz."¹⁴ **Bu eserin önemi, Türk din tarihi araştırmalarını başlatmış olmasındadır."**
http://www.academia.edu/1488915/B%C4%B0R_%C3%9CST%C3%82D-I_%C3%82LEM_M._FUAD_K%C3%96PR%C3%9CL%C3%9C

“Ancak asıl ününü Türkoloji araştırmalarıyla yapmıştır. “Akřam”, “Azerbaycan Yurt Bilgisi”, “Bilgi Mecmuası”, “Büyük Mecmua”, “Dergâh”, “Halka Doğru”, “Hayat”, “İkdam”, “Millî Tettebbular Mecmuası”, “Son Saat”, “Tanin”, “Tasvir-i Efkâr”, “Türk Yurdu”, “Türkiyat Mecmuası”, “Vatan”, “Yeni Mecmua” gibi dergi ve gazeteler, yazılarının yayımlandığı başlıca yayın organlarıdır.

1924’te Türkiyat Enstitüsü’nü kurdu. Çıkardığı “Millî Tettebbular Mecmuası” (1915) ve “Türkiyat Mecmuası” (1924), “Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası” (1931-39) ile Halkevlerinin “Ülkü” (1936-41) dergilerini yönetti. Ahmet Fakih, Şeyyad Hamza, Hoca Dehhanî gibi **daha önce haklarında bilgi sahibi olunmayan şair ve yazarları bilim ve edebiyat dünyasına tanıttı. Millî Edebiyat akımına katılarak bu topluluk içerisinde önemli hizmetlerde bulundu. Ziya Gökalp’ın Türk milliyetçiliğinin felsefi temellerini kurmak istemesine koşut olarak, millî edebiyat anlayışının sanatsal özelliklerini oluşturacak yazılar yazdı.** <http://www.biyografya.com/biyografi/6023>

“Prof. Köprülü, alanında uzman kabul edilerek yurtiçinde ve yurtdışında birçok bilimsel kuruluşun üyeleri arasına alındı ve bu kuruluşların toplantılarına katıldı. 1923’ten itibaren Paris, Bakü, Oxford, Harkov ve Londra’da düzenlenen çeşitli kongrelerde Türkiye temsilcisi olarak bulundu. Türk edebiyatını klâsik tezkirecilik anlayışından ve naif denilebilecek incelemelerin konusu olmaktan çıkardı. Edebiyat incelemesine modern ve bilimsel metotlar kazandırarak, genç yaşta kendisini fikir ve sanat çevrelerine kabul ettirmiş, edebiyat tarihi alanında uluslararası bir üne sahip olmuştu. “Türk Edebiyatı Tarihinde Usûl” adlı incelemesiyle bizde, Batılı anlamda edebiyat tarihçiliğinin temellerini atmış oldu. Yaptığı araştırmalarla unutulmuş birçok değerimiz, modern tarih metotlarıyla edebiyatımıza onun tarafından kazandırıldı. Özellikle Türk edebiyatı tarihi, Türk medeniyeti ve Türk kültür tarihi, edebî eleştiri, dil ve din, Türk sanatı ve müziği, Türk siyasî tarihi konularındaki yazıları günümüz edebiyatı için de değerli kaynaklar oldu. Köprülü, aynı zamanda Türk tarihi, modern hukuk ve iktisat tarihinin de kurucularından sayılır. Ancak şairliği, diğeri alanlardaki çalışmalarına göre pek başarılı değildir. Gençlik dönemlerinde yazdığı ve bireysel özellikler taşıyan şiirlerinin bu havası, Millî Edebiyat topluluğuna katıldıktan sonra kayboldu ve şiirlerini kitap olarak yayımlamadı. Çeřitli gazete ve dergilerde yayımlanan yazıları ve kitapları ile Türk edebiyatına 1500’ü aşkın makale ve çok sayıda kitap kazandırdı; kimi makaleleri de kitap oylumundadır.” <http://www.biyografya.com/biyografi/6023>

“Fuat Köprülü, Türk tarih araştırmacılığının ve yazıcılığının, Osmanlı Tarihçiliği dışına taşınmasında, yani başka zaman ve mekânlarda devletler kurmuş olan Türk Toplumları’nın tarihlerini de kapsayacak şekilde genişletilmesinde ve eski tarihçiler arasında gelenekselleşmiş olan siyasî ve askerî tarih odaklı yaklaşımın aşılmasında, yani edebiyat tarihi, dil tarihi, sanat tarihi, hukuk tarihi, iktisat tarihi, din tarihi gibi medeniyet tarihinin muhtelif alanlarının mevcudiyetine dikkat çekilmesinde **çok önemli bir rol oynamıştır; kısacası tarihçiliğimizin ufkunu genişletmiş ve yeni araştırma alanları açmıştır.**” (Remzi Demir - Doğan Atılgan) <http://www.biyografya.com/biyografi/6023>

“Edebiyat tarihini kendine has metotlarla ele alıp inceleyen Köprülü, sanatçı ve toplum arasındaki ilişkileri başarılı bir şekilde ortaya koyar. Bu sahada inceleme ve tenkitlerde bulunurken aynı zamanda

iyi bir edebiyat tarihçisi ve iyi bir tenkitçinin vasıflarını bizzat kendisi ortaya koyar. Tarih sahasındaki çalışmalarında takip ettiği ilmî metotlarla ve bu tür eserlerde mutlaka gerekli olan hadiselerle objektif bakış tarzıyla, ciddiyeti ve titizliğiyle, güçlü sentez kabiliyetiyle, içteki ve dıştaki hadiselerle getirdiği yorumlarla ekol oluşturmuş bir bilim adamıdır.” (Prof. Dr. Şerif Aktaş)”

<http://www.biyografya.com/biyografi/6023>

“Çağdaş Tarih Anlayışı’nı Türkiye’ye taşımış ve bu anlayış çerçevesinde yazdığı yapıtlarla ve yetiştirdiği öğrencilerle Türk tarih araştırmacılığı ve yazıcılığında yeni bir dönem açmış olan Mehmed Fuad Köprülü İstanbul’da doğdu.” Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi ve Türkiye’de beşeri bilimlerin yeniden inşası elli portre. / Remzi Demir, Doğan Atılğan. -- [y.y. : y.y.], 2008. (Ankara : Ankara Üniversitesi Basımevi) 25.S. : fot. ; 27 cm. <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/379.pdf>

“Bir süre orta eğitimde öğretmenlik yaptı ve Ziya Gökalp’in destekleri sayesinde 1913 tarihinden itibaren Edebiyat Fakültesi’nde Türk Edebiyatı Tarihi dersleri vermeye başladı. Bu yıl içinde tanınmış Fransız sosyal psikologu ve tarih felsefecisi Gustave le Bon’dan da (1841-1931) yararlanarak yazdığı ve tarih araştırmalarında yöntem konusunu ele aldığı Türk Edebiyatı Tarihinde Usûl (1913) başlıklı öncü çalışması, sonraki yıllarda hem edebiyat tarihi alanında ve hem de diğer tarih alanlarında çalışma yapacak araştırmacıların temel başvuru kaynaklarından biri haline geldi.” (25.S.)

<http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/379.pdf>

“1924’te Türkiyât Enstitüsü’nü kuran Köprülü,”. (25.S.)

<http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/379.pdf>

“1935 yılında Kars Milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne girdi. Ankara’ya geldi ve Atatürk’ün isteği üzerine, Mekteb-i Mülkiye’de kurumlar tarihi ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde ise Orta Çağ Türk Tarihi derslerini verdi. Büyük ilgiyle karşılanan derslerini, 1941 yılına değin düzenli bir biçimde sürdürdü ve değerli tarihçiler yetiştirdi. Bunlar arasında Akdes Nimet Kurat, Osman Turan, Mehmet Altay Köymen, Neşet Çağatay ve Halil İnalçık gibi seçkin bilginler de bulunuyordu. Ayrıca 1940’ta Abdülhak Adnan Adıvar başkanlığında telif ve tercüme yoluyla yayımlanmaya başlanan İslâm Ansiklopedisi’ne yazar olarak iştirak etti ve yetmiş bir madde kaleme aldı.”

<http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/379.pdf>

“Köprülü’nün çok sayıda çalışması bulunmaktadır. Bunlar arasında, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar (1919), Türk Edebiyatı Tarihi (1920-1921), Türkiye Tarihi (1923), Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri Hakkında Bazı Mülâhazalar (1931), Türk Dili ve Edebiyatı Hakkında Araştırmalar (1934), Les origines de l’Empire ottoman (Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu) ve İslâm Medeniyeti Tarihi’ni burada anmak gerekir (1940).” (25.s.) “

<http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/379.pdf>